

THOMAS N. BISSON

DOCTOR HONORIS CAUSA

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1500488652

U A B
Universitat Autònoma de Barcelona

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

DOCTOR
HONORIS CAUSA

THOMAS N. BISSON

DISCURS LLEGIT A LA CERIMÒNIA
D'INVESTIDURA CELEBRADA A LA SALA
DE GRAUS DE LA FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES
EL DIA 9 DE MAIG DE L'ANY 1991

Biblioteca Central

08193 Bellaterra (Barcelona) España

BELLATERRA, 1991

Il·lustració de la coberta:
reproducció de la miniatura de l'incunable de 1495
que representa Jaume I presidint
les Corts (A.C.A.)

EDITAT PEL
SERVEI DE PUBLICACIONS
DE LA
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
08193 Bellaterra (Barcelona)

IMPRÈS PER GRÁFICAS UNIÓN
Prim, 6 baixos. Terrassa (Barcelona)

Dipòsit legal: B. 2800-1991

Imprès a Espanya

PRESENTACIÓ DE THOMAS N. BISSON

PER

FREDERIC UDINA I MARTORELL

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector,
Digníssimes Autoritats,
Estimats Col·legues,
Senyores i Senyors:

La professió universitària, en els dos vessants de docència i d'investigació, té no poques satisfaccions; mentre que en el primer hi ha el mestratge i la satisfacció de donar el que es posseeix científicament als deixebles, en el segon cal esmentar les noves perspectives que es troben en la investigació i les relacions científiques amb els col·legues d'altres universitats i d'altres països. Així, a través d'una llarga vida universitària es pren contacte, s'intercanvien punts de vista i es donen orientacions per a la investigació de temes de la nostra història als col·legues de fora. I tot això causa una gran satisfacció professional.

Unes vegades aquests llaços d'investigació han estat amb l'escola del vell professor Finke, que va deixar un estol d'investigadors germànics al voltant de temes institucionals de la història de Catalunya; d'altres ha estat l'escola dels historiadors italians -Era, Boscolo, Pistarino, Pontieri- amb les relacions entre Catalunya i Nàpols, Sardenya i Sicília. I cal no oblidar els hispanistes francesos, els «catalanòfils» -Dufourcq, Wolff, Bonnassie- tan lligats a la

nostra història medieval. Finalment, els anglosaxons, alguns anglesos -Russell, Hillgarth- i un petit grup de nord-americans.

Doncs bé, aquella satisfacció a què feia referència avui pren un to molt més intens, més sentit, perquè es tracta de parlar i de presentar un benvolgut col·lega amb el qual hem parlat tantes vegades de fons documentals i dels problemes que teníem amb les nostres investigacions.

Després de la Segona Guerra Mundial, la nostra història ha rebut una contribució nova amb els historiadors dels Estats Units. Podríem citar alguns autors que ens ho demostren: Josiach C. Russell, Hilmar C. Krueger, A.R. Lewis, George C. Miles, C. Merriman, J. Lee Shneidman, John Clement Schideler, Paul Freedman, entre d'altres; i sobretot, per la seva extensa bibliografia i la qualitat dels seus estudis sobre els problemes catalans que han tractat, P. Robert Burns, jesuïta, i Thomas N. Bisson, que tenim el gust de presentar avui.

D'aquest il·lustre investigador i escriptor d'història medieval és del que ens hem d'ocupar: ha estat *Professor Assistant* a la Brown University i a Princenton, després a Berkeley i actualment a Harvard. És membre de l'American Philosophical Society, Fellow of the Medieval Academy of America, de la International Commission for the History of Parliamentary Institutions i de tantes altres com es pot comprovar en el currículum que figura a l'opuscle que es repartirà a la fi d'aquest acte. Al nostre país és corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans.

Però pel damunt dels títols i honors que pot tenir, el gran valor del Dr. Bisson és la seva gran aportació a molts dels problemes que tenia i té la història medieval de Catalunya i en alguns casos de tota la Corona d'Aragó.

Les llargues estades que el professor Bisson ha fet a Barcelona, investigant dades dels vells pergamins de la nostra història, li han permès aprofundir en els estudis catalans i parlar perfectament la nostra llengua, que fins i tot empra en la seva correspondència amb els col·legues catalans.

Han estat les seves publicacions i intervencions en col·loquis i congressos les que li han donat aquest prestigi com a historiador de la nostra terra durant els segles medievals.

El seu currículum respecte a les publicacions relatives a Catalunya va començar fa més de vint-i-cinc anys: es va iniciar amb un tema d'institucions relatives a zones de l'altra banda del Pirineu, que concretament es refereix a les assemblees representatives del segle XIII, estudi editat a Princeton el 1964. Sobre el mateix tema cal remarcar el seu estudi sobre l'organització de la pau –recordem la importància que ha tingut a Catalunya la pau i treva– a la Catalunya del segle XII.

I tot seguit un article sobre història de les mentalitats, mètode tan nou en aquell moment; a això responia la seva *The military origins of medieval representation* (1966).

La dècada dels setanta fou d'una gran producció científica, car tot just el 1972 publicava als *Studia Gratiana* treballs sobre assemblees polítiques. Però els estudis de Bisson començaven a adreçar-se cap a la història socio-econòmica i fiscal, tasques que s'avenien molt amb els corrents històrics del moment. Així, publicava en anglès i en francès treballs sobre la moneda a Narbona al segle XIII –*Confirmatio monete*, i sobretot *Conservation of coinage...*– a França, a Catalunya i a Aragó. Aquesta publicació conté una aportació molt destacada a la matèria dins les dues-centes llargues planes que comprèn.

La història institucional, dins el mateix decenni, és ben remarcable amb la publicació d'un document desconegut del 1205, sobre el senyoriu reial a Besalú o bé el *Quanto personam tuam*.

A la darrera dècada, la seva producció va atènyer un nivell científic de síntesi molt alt en publicar en anglès la seva obra cabdal, *Fiscal Accountes of Catalonia* entre 1151 i 1213 en dos volums, i, sobretot, *The medieval Crown of Aragon. A short History*, en un dens volum. Aquesta obra fou traduïda al català per l'editorial Crítica amb el títol *Història de la Corona d'Aragó a l'Edat Mitjana*, tot just fa tres anys. Cal remarcar que aquesta obra representa una novetat tenint en compte que des de Giménez Soler, l'any 1930, no s'ha publicat una síntesi d'Història de la Corona d'Aragó.

Paralel·lament a aquestes dues obres de síntesi, va continuar amb estudis econòmics més concrets: *Coinages of Barcelona*, que s'enfila cap al segle XII, i també amb *Credit, Prices and agrarian production in Catalonia. A Templar account*, dedicat tot al segle XII, que és l'època de la seva especialitat. I al costat dels temes econòmics, aquells afins de les institucions: *A general Court of Aragon*, sobre el tema de les crisis de les franquícies catalanes al segle XII i el domini feudal al Pallars Jussà, dens article publicat precisament a la revista *Medievalia* de l'Institut d'Estudis Medievals d'aquesta universitat.

Del gairebé centenar de títols que es poden repassar en el seu currículum, n'hem extret aquells que han destacat més per la seva repercussió en el coneixement de la nostra història. Diguem ara, però, el que ha representat la seva aportació científica a la història de Catalunya dels segles XI-XII, especialment del XII, i en general de l'edat mitjana catalana.

Des del punt de vista d'Història institucional són remarcables els seus estudis sobre les assemblees, la representativitat d'aquestes

centúries i l'anàlisi que en fa com a precedent de les Corts medievals catalanes. Per aprofundir la qüestió, el professor de Harvard comença estudiant el que s'havia desenvolupat al Llenguadoc, car les assemblees de pau van començar a l'altra banda del Pirineu, i després l'abat Oliba les va instaurar a Catalunya, i les va completar amb la treva. Així va poder arribar a l'estudi de la pau a Catalunya a l'època en què ell s'ha constituït en veritable especialista. Malgrat aquesta especialització, cal no oblidar que Catalunya estava integrada a la Corona d'Aragó i per això va estudiar les Corts d'Aragó i concretament les convocades per Jaume I en preparació de l'empresa de la conquesta de Mallorca. Els dominis feudals al Pallars o el senyoriu reial sobre Besalú integren també aquest vessant institucional.

La història econòmica, el conreu de la qual roman tan arrelat a la història actual, s'ha beneficiat dels estudis de Bisson d'una manera extraordinària: una de les seves metes ha estat l'estudi de la moneda, però no des del punt de vista numismàtic, com el que ens brinda a la moneda de Narbona. Aquesta especialitat, no obstant això, es veu molt superada en la síntesi sobre l'encunyació de monedes no sols a Catalunya sinó també a França i a Aragó: així s'examinen, com a noves aportacions, les mutacions en les noves encunyacions des de la Normandia, l'illa de França i Catalunya; remarca la importància dels juraments en atorgar noves monedes o en confirmar-les per part dels comtes-reis. I tot això va acompanyat d'un bon apèndix documental provatori del que afirma.

Les qüestions fiscals estudiades per Bisson constitueixen una veritable aportació al tema, ben poc tractat fins ara per la historiografia catalana: el professor de Harvard es refereix als regnats dels tres primers comtes-reis, de Ramon Berenguer IV a Pere el Catòlic, passant per Alfons I, i conclou dient que una llarga tradició disgregadora prevalia sobre els esforços de centralització per al domini reial de les finances. L'estudi té un gran interès perquè ha

desxifrat els rars documents, que en són més de cent, on figuren els comptes reials, editats segons les normes de la Comissió Internacional de Diplomàtica. L'autor tracta una gran quantitat de problemes, especialment al voltant de les qüestions financeres del temps de Jaume I el Conqueridor. Per als primers anys d'aquest segle XIII, Bisson ens ha donat una sèrie de dades sobre la fiscalitat i la seva organització, completament desconegudes fins ara, i també sobre el gran paper dels templers en l'administració de la hisenda reial.

Un capítol a part mereix la seva obra, escrita en anglès i traduïda al català fa ben poc temps sobre la Corona d'Aragó. Aquest llibre és una síntesi molt acurada de la nostra història dins la Corona i té per objecte la divulgació entre el públic anglosaxó de la nostra història. S'estén sobre moltes innovacions, que ara no podríem recollir, però sí que podem esmentar almenys els capítols sobre les institucions representatives: les assemblees i els precedents i descabdel·laments de les Corts, i la definició de la Corona d'Aragó com una institució de tipus federatiu i la seva constitució, que «fou un acte de lògica política del seu temps». Ací podríem esmentar la seva visió del Compromís de Casp: «Els contemporanis s'angoixaren davant del problema que fou considerat més com una qüestió política que no pas legal i que les consideracions patriòtiques no eren les més importants».

Sobresurt en aquesta darrera obra l'estudi que hem esmentat sobre les assemblees, que representen per a la seva època una gran modernitat a l'Europa del seu temps. I tenen un significat ben remarcable fins a la constitució dels Parlaments i les Corts.

Per acabar voldria encara referir-me a uns trets de la personalitat del professor Bisson recollint unes línies d'una carta que, escrita en català, em diu textualment: «... i com a amic de Catalunya... he trobat els meus amics de treball i de cor, amics d'una vida, entre vosaltres. Els millors records meus són els matins tranquils a l'Arxiu

de la Corona d'Aragó –el vostre Arxiu–, els nens, el sol de la plaça del Rei, amb els amics del segle XII...».

I aquesta actitud seva vers la centúria tantes vegades esmentada, aquest enamorament de la ciutat comtal i de Catalunya, em porta a pensar amb el que representa per al conreu de la investigació històrica i per al *métier* de fer història l'atracció dels temes que s'investiguen i sobre els quals s'escriu després. Recordo respecte d'això una frase de l'historiador francès Fernand Braudel, expressada en el seu llibre sobre el món Mediterrani. Braudel confessa que li ha plagut sempre el Mediterrani, pel qual sentia una simpatia.

Això posaria el problema de quina ha d'ésser l'actitud de l'historiador davant la temàtica que es proposa analitzar, estudiar i sobre la qual vol escriure: l'etern problema de l'objectivitat. Hi va haver un temps en què es pretenia que el tema elegit per un historiador no havia d'ésser del seu gust, fins a tal punt que un gran historiador, com Seignobos, aconsellava als seus deixebles que escollissin un tema que no els agradés, per tal de moure's dins de l'objectivitat més absoluta. Davant d'aquestes exageracions del positivisme històric, ha estat necessari de plantejar-se aquest problema, que naturalment ara sols al·ludirem; el que sí que podem dir, però, és que grans historiadors com Jacques Pirenne, respecte a Bèlgica, per exemple, o com Lucien Fèvre quant al Franc Comtat, o el nostre Ramon d'Abadal respecte als orígens de Catalunya han sentit una gran simpatia per llurs temes i no han errat pas en el camí de l'objectivitat històrica. I aquest és el cas del nostre amic nord-americà respecte a Catalunya, per la qual sent tanta de simpatia, tant d'afecte. Per això Bisson parla dels seus amics catalans d'avui i d'aquells del segle XII, que tan bé ha estudiat, d'aquells cavallers templers, per exemple, que eren els que administraven els cabals de la corona en aquella centúria. Certament, la simpatia, l'afecte, vers una època, vers un país, ajuda a fer la història –al capdavant el científic, el biòleg, deixa

de sentir entusiasme i afecte vers el seu problema en el microscopi?; sempre, però, tenint present que cal vigilar que aquesta afecció no traeixi l'objectivitat necessària. Aquesta és la gran servitud de la història, que, com s'ha dit tantes vegades, no l'escriuen els àngels, sinó els homes, junyits dins d'unes coordenades de temps i d'espai.

No obstant, el professor Bisson, respecte a Catalunya fa la història, com ha escrit Braudel referint-se a un altre historiador, com si es tractés d'una persona, segons la seva inclinació d'un micronacionalisme tendre, mesurat, simpàtic, però amb una gran rigorositat científica, basant-se en una correcta interpretació de les fonts, d'aquells centenars de pergamins, sense data molts d'ells, que ha triat per argumentar les seves tesis.

I per posar punt final a aquestes línies, permeteu-me que esmenti un fet ben significatiu: el rei Jaume I a la seva *Crònica* manifesta que en la seva infantesa... «tota la renda... en Aragó e en Catalunya era empenyorada tro als jueus e als sarraïns... e no havíem, quan nos entram en Montsó, què menjar ¡sí era la terra tan destroïda e empenyorada!» Doncs bé, el professor Bisson ha estudiat els documents de l'època i ha pogut escriure que, certament, el fisc reial, després de la mort de Pere el Catòlic i durant la minoria d'edat de Jaume I, estava totalment exhaust, tal com deia el rei a la *Crònica*; així, el professor de Harvard ens ha pogut oferir, amb les seves investigacions, un panorama econòmic-fiscal, encara que engoixant perquè l'època ho era, ben complet.

AL VOLTANT DE LA INSTITUCIÓ
DE LA PAU I EL PODER

PER

THOMAS N. BISSON

És un gran honor per a mi ésser distingit en la forma que us proposeu. Perquè els estudis que he fet sobre la història de la vostra terra han estat com la feina d'un menestral, d'un artesà que no pot evitar sorpresa quan la seva labor atrau atenció. D'altra banda, jo sóc un estudiós estranger que sempre ha considerat un privilegi el fet de treballar a Catalunya: un privilegi haver estat acollit tan amablement als vostres grans arxius i biblioteques, un privilegi haver après lliçons de notables especialistes en la història i paleografia hispàniques, un privilegi haver fet amistats per tota la vida. Finalment, m'abellix l'oportunitat que em depara aquesta ocasió per expressar la meua convicció que la història medieval de la Corona d'Aragó està en aquests moments, a la darrerria del segle xx, sorgint de la seva època heroica d'erudició. Aquest enunciat és potser desconcertant. Amb el vostre permís m'esmerçaré tot seguit a explicar què vull dir amb això.

I

Deixeu-me que parli primer del que a parer meu és el repte de la història de Catalunya. I no em refereixo al que pugui ser únicament o patriòticament català; m'interessa de fet tota la Corona d'Aragó en el seu aspecte més ampli i de més llarga durada a l'Edat Mitjana: una

Nota: Vull regradar el meu amic Joan Gili, que ha traduït aquestes ratlles de l'anglès i ha fet valuosos suggeriments sense tenir cap responsabilitat per les idees expressades.

Corona d'Aragó, tanmateix, en la qual Catalunya n'és la part central i preponderant. I en aquest sentit la història de la Catalunya medieval crec que és un cas singular dins l'estudi de l'Europa medieval. D'una banda, és una història prou investigada per l'historiador modern i que planteja qüestions ben definides que inviten a fer generalitzacions de síntesis àmplies. De fet, quan contemplo els llibres de la meua biblioteca, sovint em sorprèn veure la magnitud d'acompliment i de visió que ofereix aquest camp. Sense anar més enllà d'un segle i mig, penso en l'obra de Pròsper Bofarull sobre els comtes de Barcelona, o en Josep Balari Jovany amb els seus *Orígenes històrics*, que és un monument d'erudició. Durant el segle actual Ramon d'Abadal i Josep Maria Font Rius han posat la jurisprudència catalana sobre fonaments ben segurs; mentre que Rovira i Virgili i els seus successors, Ferran Soldevila i Jaume Vicens Vives, van afrontar brillantment el conjunt d'una gran història. Els orígens dinàstics, les conquestes de Jaume I, les Corts, l'expansió quasi imperial, i les crisis econòmico-socials; tants d'immensos temes exposats per Vicens Vives i els seus estudiants, per Pierre Vilar i Pierre Bonnassie. És a dir (i repeteixo), d'una banda tenim una gran història vibrantment exposada per mestres historiadors; i d'altra banda tenim, no obstant això, una història que podríem anomenar de *chantier*: una vasta excavació en progrés encara ben lluny d'ésser completa, en la qual innombrables masses de documents inèdits desafien totalment els esforços d'investigadors per controlar la informació que contenen, i ofereixen a cada pas la promesa de descobertes importants. El que tenim, jo us proposo, és una gran paradoxa que ofereix a la història de la Catalunya medieval un tema reptador en extrem: és al mateix temps una història minuciosament investigada, i una història encara poc coneguda!

Res d'això vaig comprendre quan l'any 1965 vaig arribar per primera vegada a Catalunya. Aleshores treballava en un problema d'història monetària que semblava prendre formes similars a banda

i banda dels Pirineus. El mètode que vaig seguir fou el de buscar fonts, obtenir còpies correctes de les inèdites, i verificar amb els manuscrits els documents publicats, i al mateix temps estudiar el que havien escrit els investigadors actuals sobre el problema i les seves fonts. Em vaig limitar al meu interès inicial: França, Anglaterra, la història de les institucions. Però aviat vaig adonar-me que, tot i que els temes que havia perseguit a França eren igualment interessants a Catalunya i Aragó, estaven no obstant menys desenvolupats en la literatura secundària; i això va provar ser, com més llegia, tan sols un cas particular dins d'un fenomen bastant general: la impossibilitat preponderant dels historiadors catalans de fer ús de la massiva documentació de què disposaven. Amb certa perplexitat vaig comprendre que havia travessat la frontera d'un món d'erudició a l'antiga. Era com si l'edat de Mabillon, de DeVic, i de Vaissete, tan llunyana en el passat de França, encara fos viva a Barcelona, Vic, la Seu d'Urgell, deixant a part milers d'esglésies i masies. No es tractava, naturalment, que a la Península no haguessin mai conegut gent com els mauristes -només cal pensar en Pèire de Marca, Enrique Flórez, i els intrèpids germans Villanueva-, sinó que les obres d'aquests exploradors tan sols van aconseguir cridar l'atenció als recursos encara per explotar del país. Al segle XIX no existien institucions com l'École des Chartes o els *Monumenta Germaniae historica*; amb tot, no podem passar per alt un fet simple d'importància transcendental: o sigui, que a la Península -i particularment a la Corona d'Aragó- es preservaven els arxius i els manuscrits millor que en qualsevol altre país, exceptuant Anglaterra. És clar que hi ha hagut pèrdues -recordem el foc a Ripoll del l'any 1835-; però malgrat això, el país que ha viscut una guerra civil en els nostres temps era encara un arsenal de manuscrits completíssim i d'una gran riquesa. Per contrast, llavors, es feia més patent la morositat dels catalans davant altres països europeus en la catalogació, la indexació i la publicació dels materials.

El febrer de 1965 vaig viure un dia memorable quan vaig assabentar-me que encara hi havia existències de l'edició del *Liber feudorum maior* (1945-1947), per no dir de diversos volums del CODOIN, que vaig comprar amb el mateix plaer que hauria tingut comprant un exemplar sense tallar del Madox, *History and antiquities of the Exchequer* (1711)! Perquè ràpidament se'm feia evident que Catalunya encara vivia l'edat heroica de publicació medieval. *Privilegis de les valls pirinenques* (1915-1920), de Valls i Taberner, encara es trobava a les llibreries (o a l'Institut d'Estudis Catalans), com també *Catalunya carolíngia* (1926-1955, encara en curs de publicació), de Ramon d'Abadal, i *Pere el Gran* (1950-1962), de Ferran Soldevila. A més, uns dels grans cartularis catalans (Poblet 1938; Sant Cugat 1945-1947) acabaven d'ésser impresos. Font Rius estava treballant sobre les *Cartas de población de Cataluña* (1969), i encara hi havia altres projectes semblants en preparació. És a dir que no em va sorprendre gens que l'editor de dues de les més precioses entre aquestes obres –*El Llibre Blanch de Santes Creus* (1947) i *El archivo condal de Barcelona en los siglos IX-X* (1951)– no fos altre que el professor Udina, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'investigador que per primera vegada em va introduir a l'ACA, i amb qui he tingut una llarga amistat que em plau de reconèixer ara cordialment.

Tanmateix eren temps envigoridors, encara que jo no fos tan ingenu per suposar que tot rutllava en la vida intel·lectual dels anys seixanta. Aquí hi havia feina fonamental a fer sobre la història medieval; aquí hi havia investigadors admirablement competents que n'indicaven el camí. On podríem trobar una figura com Eduard Junyent, el qual amb els brillants joves de Vic, afablement acollidors, obrien les portes del gran arxiu capitular? On trobaríem més simpatia, competència i amistat que en Manuel Mundó o en Agustí Altisent? Bé, no és la meua intenció donar una llista dels meus amics, ni suggerir que només els veterans són els únics capaços de donar lliçons útils. La iniciativa, per exemple, de Manuel Riu en associar

l'arqueologia amb una rigorosa investigació documental és exemplar; com ho és també la labor de Maria Teresa Ferrer i de Josep Maria Salrach, que han obert valuoses esferes d'investigació. Amb tot, després dels anys setanta, em va sobtar un aparent canvi d'interès de la investigació d'arxiu a una d'interpretació ideològica. Sabia que la *Catalunya carolíngia* continuava sota una direcció experta, però també sabia que el progrés era molt lent. El meravellós *Glossarium mediae latinitatis Cataloniae*, iniciat per Marià Bassols de Climent l'any 1956, es va aturar els anys setanta, i tan sols va arribar a la lletra D l'any 1985! Dels projectes per publicar cartes datades després de l'any 1000 en edicions diplomàtiques crítiques, o tan sols per registrar-les, no en conec cap a banda d'algun coratjós esforç individual com el de Cebrià Baraut.

Tot i acceptar que la meva percepció (distant) de la situació fos defectuosa, com bé podria ser, endevino un canvi de moda en l'estudi històric, el qual, juntament amb una carestia de diners per a la investigació, ha contribuït a perpetuar el descuit de tota una esfera d'història política i institucional dependent d'un domini de les fonts que sempre ha constituït la base d'una sòlida història medieval. Un estudiós va ressenyar fa poc la meua petita història de la Corona d'Aragó, i va indicar, amb raó, que la meua insistència institucional era passada de moda, però es va descuidar d'afegir que precisament és per manca d'un control crític de les fonts que *mai* no s'ha escrit una història del poder a la Corona d'Aragó medieval completament adequada. Per sort, historiadors d'altres països, des de fa temps fascinats per valors socials, rituals i de cultura popular, comencen a recordar que la qüestió preeminent de la història social és el poder; i, per tant, per reprendre el terreny recentment negligit de la història política, tan sols semblaria necessari aplicar alguns dels nous conceptes del procés cultural a la història del poder.

Jo crec possible que els historiadors a l'últim acceptaram aquest punt de vista. Alguns estudis interessants ja n'indiquen el camí. Però

no conec cap altre país que tingui més necessitat d'aquesta mena de treballs que Catalunya, perquè en aquest cas gairebé tot queda per fer. Amb només algunes excepcions brillants (si bé parcials) –com la de Bonnassie sobre el segle XI, Soldevila sobre el segle XIII, i Sobrequès Vidal sobre el segle XV– els historiadors de la Corona d'Aragó no han sondat mai les relacions entre els interessos familiars i els objectius dinàstics. Ni ho haurien pogut fer per manca de registres i d'edicions crítiques com les que han permès als historiadors anglesos o francesos reconstruir el desenvolupament del poder i de les institucions.

II

Deixeu-me oferir com a evidència un petit exemple sobre aquest punt. Tothom sap que en el temps de la generació d'abans de Muret (1213) a Catalunya va tenir lloc una sèrie de Corts generals. La majoria es troben registrades en els acords de pau i treva (1173, 1188, 1192, 1198, 1200, 1202 i 1207) publicats ara fa un segle, i sovint s'esmenten com els antecedents de les Corts representatives de Catalunya. Recentment, Gener Gonzalvo i Bou ha demostrat clarament com els estatuts tradicionals de pau i treva foren progressivament modelats de nou fins a assumir forma parlamentària, i remarca correctament l'interès que té l'assistència a aquestes assemblees i a les de 1173 (Rosselló) i 1187 (Urgell). Però ningú no s'ha fixat en la *forma* en què aquests acords ens han pervingut (o n'hem tingut coneixença). Ni els que s'han interessat sobre les Corts s'han fixat en la relació que hi ha entre els documents publicats per Fidel Fita de la Real Academia de la Historia i altres documents de consulta (*curia*, *plena curia*, etc.) de finals del segle XII. Tots (i jo mateix) ens hem acontentat amb els pocs estatuts impresos sense tenir en compte llur transmissió.

Res no podria il·lustrar millor la fragilitat d'una història política

desproveïda d'anàlisi crítica de les fonts manuscrites. Perquè les edicions de la RAH malauradament són molt defectuoses (a més d'incompletes), ja que no citen les autoritats manuscrites o no aclareixen quina confiança podem tenir en les col·leccions de constitucions transcrits dos o més segles després de la data dels textos. Com és que només un dels vuit estatuts coneguts dels comtes-reis de l'any 1173 al 1207 han sobreviscut en l'original, mentre que la majoria (i cinc d'ells exclusivament) són només coneguts per còpies medievals posteriors?

La resposta més plausible seria sense dubte que aquells textos des del moment en què foren escrits ja estaven en perill de desaparèixer. Enregistraven la substància dels acords presos entre el comte-rei i els seus cada vegada més antagonístics barons en un formulari diplomàtic reialenc. Aquests acords eren vulnerables perquè depenien de les ratificacions jurades d'homos que d'antuvi eren refractaris a jurar fos el que fos, que en certes ocasions (Girona 1188) fins i tot havien refusat jurar en absolut, i que en altres només havien posat els seus *signa* endarrerits. Les còpies tardanes de Fondarella (1173) semblen derivades d'almenys dos originals diferents, un dels quals molt bé hauria pogut circular buscant adhesions. Que els escrivans reials estaven en possessió d'almenys una d'aquestes versions el 1188 és cosa segura, car els estatuts de Girona s'havien modelat en ells. Però encara són més remarcables els estatuts revisats l'any 1188 perquè no contenen cap altra subscripció jurada que la del rei; no van ser promulgats a Girona (on, segons el preàmbul, va tenir lloc l'assemblea); palesen senyals d'avinença amb els barons; i han sobreviscut només al *Llibre verd* del capítol de Girona (segle XIII).

No és pas difícil de llegir entre línies. En una Cort solemne a Girona el 13 d'agost de 1188, Alfons I va intentar no sols tornar a imposar la pau als barons sinó que també va instituir un mecanisme d'execució bastant dur formant un exèrcit per tal de constrènyer

mal factors recalcitrants acabats pel bisbe i pel veguer del rei. El resultat, com podem imaginar, fou desastrós: els barons senzillament van refusar d'adherir-s'hi. Amb això, una nova versió dels estatuts incorporant unes concessions als barons (articles 5, 16, 18, 19) fou preparada i presentada al rei a Vilafranca del Penedès, on Alfons va subscriure'n una còpia que va ser portada de nou a Girona, on es va transcriure bastantes dècades més tard. És probable que el rei pensés assegurar així les adhesions a la nova versió, i jo crec que és significatiu que cap exemplar d'aquest esforç hagi sobreviscut. Que aquesta interpretació dels fets és substancialment correcta em sembla confirmada pel preàmbul als estatuts promulgats a Barbastre el novembre de 1192.

Per aquest preàmbul ens assabentem que en una Cort solemne a Barcelona els barons van refusar categòricament tot el programa de pau, ja que (aparentment) violaven els seus usatges. En conseqüència, el rei Alfons va fer redactar una altra versió revisada dels vells estatuts, evidentment amb la confiança de salvar així el coratjós règim de seguretat pública en el qual tant s'havia esmerçat. Ara bé, d'aquest document, en tenim l'original, subscrit pel rei i per quatre barons, i testimoniats per l'arquebisbe Berenguer, pels sagristans de Barcelona i Vic «amb d'altres de la cort», i pel notari Guillem de Bassa, que el va redactar. En aquest document no tenim evidència, ni en còpies posteriors aparentment tretes del mateix pergami, que els juraments fossin ratificats; d'altra banda, com alguns historiadors han remarcat amb raó, el document ampliat, dirigit no sols als prelats, barons i cavallers de Catalunya sinó també als prohoms (*probi homines*) de ciutats i viles, té indubtablement un significat polític, significat que podem comprendre millor a la llum de l'anàlisi precedent. El comte-rei, havent estat forçat pels barons a abandonar la pau jurada de Fondarella, va citar els magnats catalans a Barbastre (a Aragó!, no els podia ajuntar a Catalunya) amb la idea de renovar

la seva ordre programàtica mitjançant una solemne carta proclamada generalment per Catalunya però sense cap intent d'assegurar-la amb juraments.

No és aquí el lloc per prosseguir en detall aquesta història. Valgui el que he dit per justificar dues conclusions. Primerament, hem après quelcom d'important pel que fa a la *forma* en què aquests debats sobre la pau ens han arribat. Alfons I intentava preservar un mode cerimonial de consulta en el qual els barons fossin obligats passivament a acceptar la voluntat del senyor-rei. L'expressió normal de tal acció social era la carta solemne confirmada amb juraments. No sorprèn, doncs, que tinguem tan pocs originals d'aquests documents, ja que després de l'agost de 1188 els homes del rei estarien en perill si tan sols mostraven els pergamins als barons, i ni pensar d'obtenir-ne una adhesió jurada. I encara menys ens hauria de sorprendre que cap escrit de l'acrimoniosa assemblea de Barcelona existeixi. Car els escrivans no tenien formularis notariais amb els quals poder prendre nota d'actes de les quals el senyor-rei havia perdut el control. I fou justament d'una tumultuosa ocasió com aquesta de la que, jo crec, tenim un besllum inestimable per al preàmbul al privilegi de Barbastre.

Això em porta a la segona conclusió. Els esdeveniments de l'any 1188 al 1192 marquen un punt crític en la història del poder a Catalunya. Per primera vegada una disputa que s'empitjorava entre el comte-rei (i els seus prelats) i els barons i castellans es va polititzar en confrontacions on els magnats obrant col·lectivament assumien l'actitud d'una oposició catalana al nomenament reial d'un veguer aragonès, invocant els costums de violència contra la pau amenaçadora del rei. A més, atès que aquesta confrontació va tenir lloc en assemblees fins ara estrictament controlades pel senyor-rei, no dubto a fixar l'origen de les Corts catalanes com a assemblea pública

justament els anys 1188-1190. És important recordar respecte d'això una lliçó fa temps impartida referent a l'evolució parlamentària a un altre lloc d'Europa: o sigui, el que és decisiu en l'emergència d'una assemblea genuïnament i essencialment política no són les convocatòries i la representació d'una classe nova, perquè això és merament un canvi formal, sinó més aviat la transformació d'un procediment cerimonialment deferent i d'assentiment passiu a un debat actiu políticament engatjat sobre posicions d'ara endavant considerades negociables. No conec cap institució parlamentària a l'Europa medieval on els orígens són tan exactament i clarament datats com els de les Corts de Catalunya. Ni els famosos *Fueros* de León de 1188 tenen precedència davant l'evidència catalana, perquè els *Fueros* contenen tan sols una declaració prescriptiva de l'obligació que té el rei de consultar en matèries de guerra i pau (juntament amb la menció d'*electi cives*), però no hi consta cap prova d'un debat polititzat en aquella ocasió. Val a dir que no em sorprèn que els historiadors catalans hagin passat per alt la significació més àmplia d'aquests obscurs esdeveniments de fa més de vuit-cents anys (que jo sàpiga, aquests fets no foren esmentats en el Congrés de Barcelona l'abril de 1988), car la causa baronial a Girona, comparada amb la dels barons anglesos sota el rei Joan, fou del tot vergonyosa. És un fet curiós que mentre que en aquests dos països la història de política parlamentària comença en lluites contra la senyoria malvada, el paper desdenyós del rei Joan fou representat a Catalunya pels barons; però aquesta anomalia no ens hauria de despistar de la signifiació de la causa d'aquests. Quan Pere I va reaccionar contra llur resistència imposant redempcions a la pau i a la moneda, els barons intentaren sagaçment d'imposar-li una carta (1205), però en va. Una vegada més, el que podríem considerar una iniciativa política va fracassar davant la impossibilitat formal que limités la prerrogativa del senyor-rei, i és ben possible que l'impuls baronial s'aflebis a causa de la coincidència amb la demanda d'exempció de la pau reial.

III

Encara falta molt per estudiar sobre aquesta monumental lluita de la pau a Catalunya. Si (tal com jo penso) ha estat subestimada pels historiadors és perquè hem estat remisos a sotmetre les fonts a una investigació seriosa. Els itineraris publicats del regnat d'Alfons I i els seus successors, valuosos sens dubte, no són un substitut per uns *recueils des actes* dels sobirans de la primera època de la Corona d'Aragó críticament fonamentades. Igualment, només quan els registres de famílies, bisbats, capítols i monestirs siguin classificats i indexats podrem veure com reconstruir la realitat i les fases del poder, fins i tot la formació de classes a Catalunya i als països limítrofs. En resum, jo crec que és important que els medievalistes d'aquest país, i particularment potser els més joves, reconeixin la urgència present del treball editorial. El que és necessari és un engatjament seriós de temps i de diners per a la preparació de registres i d'edicions de la més alta garantia. A Anglaterra, on aquesta tasca ja és bastant completa, la British Academy continua patronitzant unes esplèndides sèries com l'*English episcopal acta* i els *Records of Social and Economic History* (dedicats principalment a cartes de privilegi o de concessió i a cartularis). A França, el CNRS patrocina *Sources d'Histoire médiévale* impecablement editats, mentre que el Comité des Travaux Historiques et Scientifiques continua publicant diplomataris; com també els *Monumenta Germaniae Historica*, avui més activa que mai. És cert que Catalunya té una tradició d'empreses similars; tan sols a Barcelona les publicacions, per exemple, de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Fundació Noguera mereixen aplaudiment i gratitud. El que fa falta ara és un programa més extens i coordinat de treballs específicament editorials. Les nobles edicions que patrocina l'IEG s'haurien d'accelerar, amb més cabals si cal, i la perícia dels seus membres junyida a una àmplia supervisió col·laboradora que dirigís els treballs de medievalistes joves entrenats en paleografia i en diplomàtica. Les grans institucions públiques,

com la Generalitat, prestarien un servei inestimable reconeixent la necessitat de no tan sols preservar un patrimoni incomparable de manuscrits i documents públics, sinó també de fer-los assequibles als estudiosos per subvencionar, diguéssim, uns *Monumenta Cataloniae Historica*.

Aquesta recomanació (que em temo que sigui presumptuosa, potser ja obsoleta) no la faig amb la intenció de subvalorar els acompliments d'historiadors entregats a la interpretació; només intento posar els seus treballs en una perspectiva millor. Tot historiador és interpretador, els mestres ho són *a fortiori*; i hom té la sensació que l'obra més afanyosa que fan els joves medievalistes d'avui és evidentment la d'utilitzar eines conceptuais derivades d'altres països per estudiar la història econòmica, social i cultural. Però, mirat d'una altra manera, aquest treball es podria considerar prematur; és com si Georges Duby hagués escrit sense l'avantatge de tenir uns Delisle, Langlois, i Halphen. Al meu entendre, només quan les fonts medievals d'un país han estat sotmeses a un *control* crític, es poden usar selectivament per fer-ne propòsits interpretatius o teòrics.

I tenint una comprensió més clara de les fonts no hi ha dubte que podrem esperar un renovellament de l'estudi del poder i de les institucions de la Corona d'Aragó medieval. Cap camp d'investigació promet tant, jo penso; i, val la pena repetir-ho, la nostra coneixença de la història política de Catalunya és bastant incompleta. I si en aquest renovellament procurem d'evitar anacronismes –si tractem d'evitar la suposició que la gent medieval sabia què era un «govern» o una «administració»– i tractem de comprendre com veien i com vivien el poder, és ben possible aleshores que les esperances més cares dels historiadors teòrics es realitzin.

Per concloure, deixeu-me que torni al tema del meu estudi. Us voldria suggerir que tot el concepte de «pau» a Catalunya demana

una reconsideració. Una de les raons perquè els historiadors anglesos no s'han interessat massa en la història medieval de Catalunya és perquè han deixat de veure que l'elaboració d'un proteccionisme sistemàtic i de seguretat col·lectiva en la forma de *pax et treuga* correspon a la *common law* anglesa. Una de les raons per les quals els historiadors catalans han pres un interès tan viu en la guerra civil del segle xv és perquè aquesta semblava indicar una novetat notable en l'experiència política, és a dir, el moment en què el debat sobre alternatives formulades de política substituïen confrontacions inertes i sorrudes sobre taxes i privilegis. Però la pau era una realitat «política» a Catalunya abans de l'any 1200 i la seva història s'ha de llegir com un fenomen d'una formació estatal. I si preguntéssim quan i per què senyors i senyors-reis van començar a mobilitzar llurs recursos, a imposar-se als seus arrendataris, i a afrontar una oposició que no pretenia ser altra cosa que una rebel·lió, aleshores veuríem que l'experiència de Catalunya no era pas gaire diferent de la d'Anglaterra, Itàlia, Hongria i altres països. Els anys 1175-1225 van ser d'una importància crítica en la formació parlamentària gairebé per tota l'Europa occidental –i si no m'equivoco, el lloc de Catalunya en aquesta història fou espectacular. El que jo he anomenat «edat heroica» de l'erudició consagrada a la Corona d'Aragó cal esperar que donarà pas el segle vinent a una ben fonamentada edat d'or de descobriment històric. I quan això esdevingui una realitat, crec que s'escriurà una nova i millor història.

CURRICULUM VITAE

DE

THOMAS N. BISSON

Thomas N. Bisson

Born: March 30, 1931, New York, N.Y.

Marital Status: Married, two children.

Address: Harvard University
Department of History
217 Robinson Hall
Cambridge, MA 02138
(617) 495-3088

Home: 21 Hammond Street
Cambridge, MA 02138
(617) 354-0178

Education

B.A. Haverford College (History and English) 1953, Phi Beta Kappa, 1968.

M.A. Princeton University, 1955. Charlotte Elizabeth Procter Fellow,
1955-57.

Ph. D. Princeton University, 1958.

M.A. *Honoris Causa*, Harvard University, 1987.

Main fellowships, grants, memberships

American Numismatic Society, Summer Seminar, 1955.

American Philosophical Society, Grants-in-Aid for research in France

(1961) and Spain (1969, 1978).

John Simon Guggenheim Memorial Fellowship, 1964-1965.

Humanities, Research Committee Fellowships (University of California, Berkeley), 1968-1969, 1976, 1980.

Institute for Advanced Study, Princeton, Visiting Membership, 1971-1972.

National Endowment for the Humanities, Senior Fellowship, 1975-1976.

American Council of Learned Societies, Senior Fellowship, 1979-1980.

Visiting Fellowship, All Souls College, Oxford, 1983-1984.

Fulbright Fellowship for West European Studies, 1983-1984.

Walter Channing Cabot Fellow in the Faculty of Arts and Sciences, Harvard University, 1989-1990.

Elections, academic honors

Member, American Philosophical Society (1975).

Fellow, Medieval Academy of America (1977).

Corresponding Member, Institut d'Estudis Catalans (Barcelona, 1987).

Fellow, Royal Historical Society (London, 1989).

Teaching appointments

Amherst College, 1957-1960. Instructor in History.

Brown University, 1960-1965. Assistant Professor of History.

Swarthmore College, 1965-1967. Associate Professor of History.

University of California, Berkeley, 1967-1987: Associate Professor, 1967-1969; Professor of History, 1969-1987.

Harvard University, 1986 to date. Visiting Professor of Medieval History, 1986-1987; Professor, 1987-1988; Henry Charles Lea Professor of Medieval History, 1988 to date.

Administrative work, committees

Committee on Medieval Studies, U.C. Berkeley, 1967-1986. Chairman,

1973-1974. Harvard University, 1987 to date. Chairman, 1989-1992.
Budget Committee, U.C. Berkeley, 1984-1986.
Herbert Baxter Adams Prize Committee, AHA, 1983-1986. Chairman,
1986.
Haskins Medal Committee, The Medieval Academy of America, 1985-
1988. Chairman, 1987-1988.
Advisory Board, School of Historical Studies (Institute for Advanced
Study, 1987).
International Commission for the History of Representative and
Parliamentary Institutions, 1960 to date.
Vice-President of ICHRPI, 1980 to date.
Secretary of North American Committee, 1965-1975; Chairman, 1985 to
date.

Courses taught

Undergraduate

Introductory Western Civilization (including medieval Europe), 1957-1967.
History 4B at UCB, 1985. History 31, Harvard University, 1987.
Power and society in Medieval Europe: A Crisis of the Twelfth Century.
Historical Studies B-17 (Core Curriculum), Harvard University, 1988.
Medieval England (including constitutional history): Brown University,
1963; Swarthmore College, 1966; UCB, 1982; Harvard University,
1988, 1990.
Medieval Europe (upper division surveys): 1959-1983.
Medieval Economic and Social History, Harvard University, 1986.
Medieval France (upper division): UCB, 1971, 1974, 1978, 1982; Harvard
University, 1987, 1989.
Lower division seminars on monasticism, feudal societies, medieval towns:
UCB, 1970, 1972, 1977, 1982.
Upper division (major) seminars: Swarthmore College, 1966, 1967 (honors
seminars): UCB: on various topics (including power and the rise of
representative institutions, Marc Bloch and the Annales school, literary
and historical representations of power, 1968, 1971, 1973, 1977, 1979,

1981, 1983; Harvard University, 1986.
Major seminar in writing: UCB, 1982-83.

Graduate

Reading seminar: Brown University, 1964.
Introductory (pro) Seminar in Medieval History: UCB, 1970-1985 (except years on sabbatical leave); Harvard University, 1987- .
Research seminar (problems in the histories of medieval France, England, and the Crown of Aragon): UCB, 1968, 1970, 1973, 1975, 1978, 1981; Harvard University, 1988, 1990.

Professional memberships, editorial appointments

American Historical Association (since 1957).
Medieval Academy of America (since 1956).
Advisory Board of *Speculum*, 1977-1980.
Elected councillor, 1981-1984.
Medieval Association of the Pacific (since 1967).
Advisory Board, 1967-1970.
International Commission for the History of Representative and Parliamentary Institutions (since 1960).
Editorial Board of *Parliaments, Estates, and Representation*, from 1981.

Papers, invited lectures

Many papers presented to learned meetings since 1960 have led to publications, fully listed below. Since 1983-1984 the following lectures and seminars were delivered on invitation:
«The rise of Catalonia: identity, power, and ideology in a twelfth-century society». (Cambridge: Medieval Society, 17 November 1983; Zurich: Medieval Seminar, 19 December 1983; Ghent: Medieval Historians, 10 January 1984; Oxford: Stubbs Society, 1 February 1984).

- «On the origins of territorial accounting: a Mediterranean perspective». (Reading: Graduate Centre for Medieval Studies, 20 January; St. Andrews; Medieval Historians, 3 February 1984; Cambridge, professorial seminar, 5 May 1984; and in French, Paris: École Nationale des Chartes, 15 February 1984).
- «Bad lordship and the beginnings of accounting in France, c. 1100-1247». (Oxford: All Souls seminar on later medieval France, 31 January 1984).
- «Dynastic genealogy in twelfth-century France: some provincial echoes». (St. Andrews: departmental lecture, 3 February 1984).
- «Généalogies et le problème de la résonance idéologique en France au XIIe siècle». (Paris, Sorbonne: seminar of B. Guenée, 14 February 1984).
- «Power and accountability: a crisis of fidelity in the twelfth century». (Oxford: Medieval Group, 24 February 1984; London: LSE, Institute of Historical Research, 7 March 1984; in French, Paris: Collège de France, 13 February 1984).
- «La monnaie fiscale: deux structures régionales à l'aube de l'État médiéval. (1150-1250)». (Paris: Colloque CNRS «Rythmes de la production monétaire», at the Monnaie de Paris, 10-12 January 1986).
- «The aggressive Peace: a view from the castle». (Toronto: Symposium on War and Society in the Middle Ages, 28 February 1986).
- «Prescriptive accountability and its demise: fidelity and fiscal technique in the twelfth century». (Stanford: Medieval Association of the Pacific, 2 March 1986). The revised version of a paper first delivered in 1984.
- «Tyrants restored? England and feudalism in the teaching of medieval history». (Plymouth, NH: Seventh Medieval Forum, 11 April 1986).
- «Power and fiscal accountability: a crisis of fidelity in the twelfth century». (Princeton: Institute for Advanced Study, 14 April 1986).
- «Early medieval government: a problem of cultural change». (Haverford College, 22 April 1986).
- «Le problème des origines de la nouvelle comptabilité fiscale dans l'Occident médiéval (c.1075-c.1225)». Three lectures delivered in the Centre d'Études Supérieures de la Civilisation Médiévale, Poitiers, 20-22 July 1987).
- «The problem of fidelity in early Capetian *Francia*». (Paper for annual meeting of American Historical Association, Washington, D.C., 30 December 1987).

- «Crisis of the "feudal revolution" (1050-1250)». (Medieval Studies, Yale University, 15 February 1988).
- «Power and social change in medieval Europe: a crisis of the twelfth century». (The Mary Albertson Lecture, Swarthmore College, 1 May 1989).
- «The feudal revolution». (Plenary address, Midwest Medieval History Association University of Notre Dame, 14 October 1989).
- «Spain and Europe in the Middle Ages». (Address, Interdisciplinary Conference on Medieval Spain, Vanderbilt University, 29 October 1989).
- «The feudal revolution: from lordship to government in the medieval West». (Shelby Cullom Davis Center Seminar, Princeton University, 17 November 1989).
- «The seigneurial revolution». (Invited lecture, University of Birmingham, 4 June 1990).

Publicacions

Books

- Assemblies and Representation in Languedoc in the Thirteenth Century* (Princeton, 1964).
- Medieval Representative Institutions: Their Origins and Nature*. (Hinsdale: Dryden, 1973). An anthology.
- Conservation of Coinage: Monetary Exploitation and its Restraint in France, Catalonia and Aragon (c. A.D. 1000-c. 1225)* (Oxford: Clarendon, 1979). Premio Javier Conde Garriga, Asociación Numismática Española, 1984.
- Fiscal Accounts of Catalonia under the Early Count-Kings (1151-1213)*, 2 vols. (Berkeley-Los Angeles, 1984). Premi Catalònia (Institut d'Estudis Catalans, Barcelona), 1985. Haskins Medal (Medieval Academy of America), 1989.
- The Medieval Crown of Aragon: a Short History* (Oxford: Clarendon Press, 1986). (Catalan translation: *Història de la Corona d'Aragó a l'edat mitjana*, tr. Mariona Vilalta. Barcelona: Crítica, 1988).
- Medieval France and her Pyrenean neighbours: studies in early institutional*

history (London: Hambledon Press, 1989). A collection of articles listed below.

In Press

L'Arrencada de Catalunya: estudis i documents de l'època dels primers comtes-reis (vers 1140 - vers 1225). A Catalan translation of articles (listed below) on the rise of Catalonia.

Articles

- «Coinages and Royal Monetary Policy in Languedoc during the Reign of Saint Louis», *Speculum*, xxxii (1957), 443-469.
- «A propos d'un registre municipal de Narbonne. Notes sur la chronologie des ordonnances monétaires de Louis IX (1263-1265)», *Annales du Midi*, lxxii (1960), 83-88.
- «An Early Provincial Assembly: the General Court of Agenais in the Thirteenth Century», *Speculum*, xxxvi (1961), 254-281.
- «St. Michel de Cuxà and St. Guilhem du Desert», *New Catholic Encyclopedia* (1962).
- «The Military Origins of Medieval Representation», *American Historical Review*, lxxi (1966), 1199-1218.
- «Negotiations for Taxes under Alfonse of Poitiers», *XIIe Congrès International des Sciences Historiques. Wien, 1965* (Louvain-Paris: *Études présentées à la Commission Internationale pour l'Histoire des Assemblées d'États*, xxxi, 1966), 77-101.
- «Consultative Functions in the King's Parlements (1250-1314)», *Speculum*, xlv (1969), 353-373.
- «The General Assemblies of Philip the Fair: their Character Reconsidered», *Studia Gratiana*, xv (1972), 537-564.
- «Confirmatio monete à Narbonne au XIIIe siècle», *Narbonne: Archéologie et histoire*, 3 vols. (Montpellier: Fédération Historique du Languedoc Méditerranéen et du Roussillon, 1973), II, 55-59.
- «Sur les origines du monedatge: quelques textes inédits», *Annales du Midi*, lxxxv (1973), 91-104.
- «France, History of (in part [period 1180-1490])», *Encyclopaedia Britannica*

- (1974), *Macropaedia*, VII, 615-628.
- «Catalonian Manuscripts», *Bancroftiana*, núm. 58 (June, 1974), 4.
- «Quanto personam tuam» (x. 2.24.18): its Original Significance», *Proceedings of the Fourth International congress of Medieval Canon Law*, Toronto, 21-55 August 1972 (Vatican City), 1976, 229-249.
- «Credit, Prices and Agrarian Production in Catalonia: a Templar Account (1180-1188)», *Order and Innovation in the Middle Ages: Essays in Honor of Joseph R. Strayer*, ed. William C. Jordan, Bruce McNab, Teófilo F. Ruiz (Princeton, 1976), 87-102.
- «Une paix peu connue por le Roussillon (A.D. 1173)», *Droit privé et institutions régionales. Études historiques offertes à Jean Yver* (Paris, 1976), 69-76.
- «An "Unknown Charter" for Catalonia (A.D. 1205)», *Album Elemer Mályusz* (Brussels: Études présentées à la Commission Internationale pour l'Histoire des Assemblées d'États, Ivi, 1976), 61-76.
- «A General Court of Aragon (Daroca, February 1228)», *English Historical Review*, xcii (1977), 107-124.
- «The Organized Peace in Suthern France and Catalonia, ca. 1140 - ca. 1233», *American Historical Review*, lxxxii (1977), 290-311.
- «Ramon de Caldes (c. 1135-1199): Dean of Barcelona and Royal Servant», *Law, Church and Society: Essays in Honor of Stephan Kuttner*, ed. K. Pennington, R. Somerville (Phila., 1977), 281-292.
- «The Problem of Feudal Monarchy: Aragon, Catalonia and France», *Speculum*, liii (1978), 460-478.
- «Some Characteristics of Mediterranean Territorial Power in the Twelfth Century», *Proceedings of the American Philosophical Society*, cxxiii (1979), 143-150.
- «Las Finanzas del joven Jaime I (1213-1228)», *X Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, II (Zaragoza, 1980), 161-208.
- «El senyoriu reial sobre Besalú: a propòsit de tres privilegis de Pere I per a Sant Pere de Besalú», *III Assemblea d'Estudis sobre el comtat de Besalú* (Besalú, Amics de Besalú, 1976), 35-41.
- «Feudalism in Twelfth-Century Catalonia», *Structures féodales et féodalisme dans l'Occident méditerranéen (Xe-XIIIe siècles). Bilan et perspectives de recherches* (Roem: École Française de Rome, CNRS, 1980), 173-192.

- (Spanish translation: «El feudalismo en la Cataluña del siglo XII», tr. Juan Faci, *Estructuras feudales y feudalismo en el mundo mediterráneo*, ed. Reyna Pastor, Barcelona: Crítica, 1984, pp. 66-91).
- «Le Conflent, le Vallespir et la Cerdagne d'après les censiers et comptes fiscaux des premiers comtes-rois de Barcelone (1151-1213)», *Conflent, Vallespir et montagnes catalanes* (Fédération historique du Languedoc méditerranéen et du Roussillon, 1980), 71-75.
- «Coinages of Barcelona (1209-1222): the Documentary Evidence», in *Studies in Numismatic Method presented to Philip Grierson...* (Cambridge, England, 1983), 193-204.
- «Les comptes des domaines au temps de Philippe Auguste: essai comparatif», *La France de Philippe Auguste. Le temps des mutations* (Colloque of CNRS, Paris, 29 September-4 October 1980; Paris, 1982), 523-538.
- «Aragon, 800-1137»; Crown of Aragon, 1137-1469», *Dictionary of the Middle Ages*, I (New York, 1982), 403-421; «Catalonia, 800-1137» *ibid.*, III (1983), 174-179.
- «L'époque des grands comtes-rois (1137-1276)», in *Histoire de la Catalogne*, ed. Philippe Wolff, Joaquim Nadal (Toulouse, 1982; and in Catalan, Barcelona, 1983).
- «Celebration and Persuasion: Reflections on the Cultural Evolution of Medieval Consultation», *Legislative Studies Quarterly*, VII: 2 (1982), 181-204.
- «Caldes, Ramon de», article in *Lexikon des Mittelalters*, 1983, p. 1394.
- «L'essor de la Catalogne: identité, pouvoir et idéologie dans une société du XIIe siècle», *Annales: ESC* (1984), 454-479.
- «Prelude to power: kingship and constitution in the realms of Aragon, 1175-1250», in *The worlds of Alfonso the Learned and James the Conqueror. Intellect & force in the Middle Ages*, ed. R.I. Burns, S.J. (Princeton, 1985), 23-40.
- «The crisis of the Catalanian Franchises (1150-1200)», *La formació i expansió del feudalisme català... Homenatge a Santiago Sobrequés i Vidal* (Girona, 1985-1986).
- «Peace and Truce of God», *Dictionary of the Middle Ages*, IX (New York, 1988), 473-5.
- «The feudal domain of Pallars Jussà (c. 1175): a record of obligations and custom», *Medievalia*, 7 (1987), 73-84.

«Unheroed pasts: history and commemoration in South Frankland before the Albigensian Crusades», *Speculum*, 1xv (1990).

«Nobility and family in medieval France: a review essay», *French Historical Studies*, xvi (1990).

In press

«La monnaie fiscale: les structures régionales à l'aube de l'état médiéval (1150-1250)», to appear in a conference volume: *Rythmes de la production monétaire* (Paris, 10-12 January 1986).

«The war of the two Arnauts: a memorial of the broken peace in Cerdanya», to appear in a presentation volume in Catalonia.

Reviews

Speculum, *American Historical Review*, *Medievalia et Humanistica*, *Canadian Journal of History*, *Massachusetts Review*, *Journal of Ecclesiastical History*.

Translation

Anscari M. Mundó, «Domains and Rights of Sant Pere de Vilamajor (Catalonia): a Polyptych of c. 950 and c. 1060», *Speculum*, xlix (1974), 238-257.

Other editions

Co-editor (with John F. Benton): *Medieval Statecraft and the Perspectives of History: Essays by Joseph R. Strayer* (Princeton, 1971).

Foreward to Georges Duby, *The Three Orders: Feudal Society Imagined*, tr. Arthur Goldhammer (Chicago, 1980; paper edition, revised, 1983).

Foreward to Pierre Bonnassie, *From slavery to feudalism in Southwestern Europe*, tr. Jean Birrell (Cambridge, E., 1991).

Editor: *Culture, power, and personality in medieval France: essays by John F. Benton* (London: The Hambledon Press, 1991).

Servei de Biblioteques

Reg. 1500458652

Sig. UAB DHC/39

Ref. 12500